

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 18

V Trstu, dne 20. junija 1922.

Leto III.

DVOJE POTI

Dvoje Zvezinih društev se je v zadnjem času bavilo z vprašanjem učiteljskih službenih mest in reči moramo, da je malo naših stanovskih zadev tako kočljivih, kakor je ravno ta. V ničemer ni namreč med učiteljstvom tolikih razlik, kakor jih imamo s službovanjem v različnih krajih. Ta je navezan na neko mesto, ker službuje tam že nekoliko let, drugi radi prijateljskih vezi in sorodstva, tretji radi postranskega zaslužka, četrti radi stanovanja in komunikacijskih sredstev, peti radi rodbine i. t. d. Naši službeni kraji pa so posebno na deželi tako različni, da je težko, včasih naravnost nemogoče ugoditi vsem, ki bi radi čim več ugodnosti, ako že morajo poučevati izven svojega rojstnega kraja.

Okrajni šolski sveti — dokler so še kolikor-toliko pravilno in redno poslovali, kajpak — so v splošnem našli neko normo, ki je bila mero-dajna za učiteljstvo že radi tega, ker so imeli naši zastopniki svojo besedo pri namestitvah. S spremembo režima se je, žal, to postopanje opustilo bodisi radi nevednosti, bodisi tudi radi razmer in s povsem določenimi nameni. Okrajni šolski sveti so si sicer priredili iz različne v službenih krajih svojo posebno «nameščevalno» politiko, saj smo videli, da so bili nekateri kraji pravi exili za tiste tovariše, ki jih je zadela vladna jeza, vendar je bilo vsaj za trajna mesta vedno razpisan konkurz ter so imeli načelno starejši prosilci prednost. To postopanje sicer ni bilo idealno, saj vidimo, kako moderna socialna politika skuša skrbeti najprej za šibkejšega, torej za takega, ki ima številno rodbino, a ne dovolj sredstev zanjo, vendar se je s prednostjo starejšim prosilcem preprečila marsikaka kruta krivica, posebno ker imajo starejši učitelji rodbine. Druga dobra stran rednega razpisa mest je bila ta, da smo že sami uravnali svoje korake primerno urejenim razmeram in stalnim več ali manj pravičnim kriterijem.

Ali kakor še danes niso okrajni šolski sveti niti taki kakor so bili nekdanj, čeprav smo bili že tako naivni, da smo sanjali o njih preuredbi, moderniziranju in boljši sestavi, tako tudi nameščanje učiteljstva noče v oni zdravi tir, ki bi bil v korist šoli in predvsem stanu samemu. Če je tisoče in tisoče delavcev mogoče vreči

čez noč na cesto, čemu ne bi tudi učitelju pokazali, da je revež odvisen v borbi za kruh kakor vsak drugi nemanič? Sicer ni tu zasebni delodajalec, ki mu daja zaslužek, ampak mu država meri plačilo, toda kakor ima zasebnik vedno le profit pred očmi, vidi država, ali bolje: hočejo videti njeni predstavniki «državni interes», kadar režejo ljudsko-šolskemu učitelju kruh in zategadelj skušajo varovati v današnjih časih in razmerah ta interes s tem, da z nami — kockajo. Samo tako si je mogoče pojasniti, zakaj ni rednih in pravičnih razpisov službenih mest in zakaj ni definitivnih nameščenj na podlagi kolikor-toliko pravičnih kriterijev.

Saj se vzlic temu živi, bo kdo dejal. Res je: če učitelj vrši svojo dolžnost, če poučuje, kakor hoče meščanska država, če zunaj šole drži trdno jezik za zobmi in vselej in povsod dosledno dokazuje, da ni ne krop ne voda, da živi takorekoč na drugem planetu, če je učitelj tak, živi vendarle. Toda ne zabimo, da večina učiteljev ni taka. In če bi tudi bila, nekaj drugega je, kar se nevarno zarezuje v naše živo meso vsled — nove prakse pri nameščanju in premeščanju učiteljstva. Radi tega razmotrivanja pri stanovskih zborovanjih in odtod današnja beseda!

«Svobodoljubno» postopanje uprave, ki ne razpisuje ne provizoričnih ne definitivnih službenih mest učiteljstva, je bilo umljivo v času neposredno po zasedbi Jul. Krajine in ko se še niso vzpostavili okrajni šolski sveti, dasi smo se že takrat oglašali, naj bi čimprej končala taka svoboda. Po pravici povedano, nas niso nič kaj s prijaznim očesom gledali, ko smo zahtevali nekoliko reda in zakona. Tudi nam ni nič koristilo, ko smo na vsa usta razlagali, da zakon spoštujemo in se mu klanjamo; zakon je trd, toda vsakdanja realnost je bila še trša in tako se je zgodilo, da oni znameniti predlog nepoznanega tov. Junija, naj bi učiteljstvo samo odločevalo o naših namestitvah, niti ponižnega odmeva ni našel na delegacijskem zborovanju v Vipavi.

Ostali smo ex lex in ta ex lex je imel in ima še vedno demoralizacijske posledice za ves stan. Dve poti sta namreč mogoči, kadar vprašam službenega mesta ali premeščanja. Predložim svojo zahtevo in čakam rešitve, opiraje se na svoje dokumente in pravice, kakor sem se lahko kdaj prej, ali pa vložim ponižno prošnjo in

pričnem hrbtenični ples okrog malih in velikih, sladkih in osornih, okrog uradnih in neuradnih, okrog poštenih in podlih oseb. Vedno imam svojo taktiko. Če je potrebno, sem krotek in mahljam prijazno z repkom, če kaže, skušam raje imponirati s svečanim nastopom vedno pripravljen na protiuslugo. Če zahtevajo, se prodam za dušo in telesom — na tihem se nekoliko sramežljivo opravičujem sam pred seboj, kako so moji kupci neizprosni in brutalni — in če terjajo, izdam svojega tovariša, ne-le enega, tudi več njih, ter pomirim svojo tanko vest radi judeževstva s tem, da se uverim, kako niso drugi nič boljši, ker žive tudi oni zgolj od izdajstva in po reku «mors tua, vita mea».

Toda če sem po tej drugi poti došel do cilja, ali smem stopiti pred kopo otrok, da bi jih učil in vzgojil? Kakšno bo moje delo vzgojitelja mladih duš, če sem sam v sebi gnil, če

O STANJU, RADU I TAKTICI HRV. UČITELJSTVA ISTRE

Na početku ovog članka istaknismo tendenciju, takt i metodu rada «Učit. lista»; a sad se pitamo: da li može hrvat. učitelj Istre njegovom stazom svagda i svugde?

Mi držimo, da osobiti položaj Istre i njezini društveno-politički odnošaji, koji nisu jednaki s onima Trsta, Gorice i Kranjske, zahtevaju i vuku sa sobom nešto drukčiju taktiku i metodu rada i nastupa. U Istri, gde se bacaju učitelji na cestu iz škole — bez prigovora; gde se gubi službu i kruh proti zakonu pisanomu i nepisanomu, a da te nitko ne uzima u obranu; u zemlji, gde samo begom i skrivanjem možeš sačuvati živu glavu, a da se ne možeš uteći vlasti ni sili državnoj da te zaštiti; u Istri, gde moraš sakrivati i zatumljivati svoje uverenje, nazore i sposobnosti, a da tvoja osobnost ne udari u oči onima, koji danas vedre i oblače; gde te mrko gledaju i straše penzijom, suspenzijom, požigom, samokresom, nisi li u školi i u javnosti onakav, kakva te zahtevaju imati živa fanatizirane i demoralizovane skupine; u zemlji, gde je valjan učitelj zlovidjen, dočim se nevaljalce, dangube i beznačajnike hvali i uzvisiva; u Istri, gde je učitelju dozvoljeno zapaštati školu po više dana i ne vršiti školske dužnosti, a u to doba da pohadja krčme, da trguje, mešetari ili polazi u lov — nesmetano; u zemlji, gde se nevredni učitelji proglašuju uzornicima, a nagradjuju robovi, heloti, Herostrati; u zemlji, gde se moraš već unapred odreći — želiš li ostati živ i zdrav na svojoj rodjenoj grudi — javnom kultunom radu, u toj zemlji, u našoj Istri, jesu hrvat. učitelji u izvanrednom i nenaravnom položaju, koji iziskuje «izvanredne» učitelje i njihov posebno delovanje i posebnu taktiku. — Ovo naše istarsko društveno stanje ne smije smetnuti iz vida, tko hoće govoriti o jugoslov. učiteljstvu Istre i suditi ga. Ne smetnimo s uma, da danas čitava Istra (Pazin, Pul, Poreč i Kopar) jedva broji pedesetak učitelja, a nešto toliko Liburnija. Ne zaboravimo, da su svi istarski gradovi i gradići po većini ili sasna italijanskim življem napučeni. Zapamtimo, da ono malo hrv. škola, što ih broji stara Istra, jesu daleko od morske obale, dalje od želez. pruge i glavnih cesta; rastrkane u unutrašnjosti

sem ves razkrojen in kakšen bo vpliv, ki ga bom širil zunaj šole brez vere v se in kakor cunja v vetru? Ali ne bo korist vsega mojega pouka mnogo mnogo manjša kakor škoda, ki jo bom povzročil na svojem važnem javnem mestu?

Moralni moment je bil, ki je določneje ali nejasneje deloval, ko se je med učiteljstvom razpravljalo o našem službenem nameščanju. Če kdo, je v tej zadevi organizacija zdrav regulator. Ne da bi mi sami vpeljali lastni absolutizem, le s polno objektivnostjo in skrajno pravičnostjo rešijo lahko učiteljska društva eno najtežjih naših vprašanj ter preprečijo korumpiranje vsega stanu. Vse, naša čast in naše koristi, naša lastna in našega ljudstva prihodnost zahteva, da je učiteljstvo pošteno, zato mora organizacija bdeti, da ne bo nikogar med nami, ki bi segal po — tridesetih srebrnikih.

Istre, u odaljenim selima, kô otoci u Indijskom okeanu. Ne smetnimo s uma i ovo, da su sve općine Istre u talij. rukama; pa i oni mnogobrojni «gradovi», što se nalaze na brežuljcima usred hrvat. polja i naroda, dominiraju i danas, iza obavljenih opć. izbora, sa svojih 400—600 stanovnika većinom talij. mislje, na nad 4—15 hiljada hrvat. ljudi svoje okolice. — Nema izgleda, da će koja općina pasti u hrvat. ruke, a da bi mogao naš čovek barem u autonomnim poslovima odlučivati, u čiji okvir spada i škola i njegovo učiteljstvo. — Ne zaboravimo opet, da je naš narod u Istri prestrašen, jer mu se pale kuće, poztvaraju ocevi i hranitelji, a znade, da je to slobodno u ime visoke državne misli, a kako kažu, i u ime više kulture. Hrvat. učiteljstvo sve ovo znade, sve ovo razumije, shvaća položaj, pozna mentalitet i nakane naših novih gospodara; znade intuitivno i iz činjenica, da je Istra sudjena i odsudjena da narodnosno pogine, a time podjedno i njezino hrvat. školstvo i učiteljstvo. Pa dajte, kažite mi, molim vas, kakav da bude rad tog hrv. učiteljstva, kad javno «raditi» ne smije ni može; kakvo da bude njegovo vladanje, kakav nastup, kakva taktika?! Zar se on može uspešno boriti u očigled bezakonja proti sili i premoći privatnoj i državnoj, pošto država očevidno tolerira i podržava tu silu i nasilja, progonstva i bezakonja.

Velite: u organizaciji je moć. Znademo; al ako imadeš uvek za petama one oružane predstavnike države, koji prate svaki tvoj korak, bileže svaku tvoju reč i nastup, uvažuju svaku osvadu sa strane zlobnika, a onda — sledi nasilje, izgon, suspenzija, umirovljenje, gubitak hrv. škole i učitelja. Hoće li moći hrv. istarski učitelj slobodno i prostodušno delovati, kad znade, da su mu njegovi suci i nadzornici oružnici u privatnom, javnom i školskom radu. Jest, u organizaciji je moć, al naš ti učitelj u takovim društvenim odnošajima, pa i radi topografske udaljenosti, te radi materijalnih neprilika, ne može ni svake godine na glavnu skupštinu, koja može biti raspršena u tili čas ili se ju zabranjuje u središtu. Ako se već gde na periferiji, u seocu, sazvala, već dolaze podvale, da se pačala jugsl. propagandom, a predsednik se mora opravdavati. Znajmo, da je istarski učitelj loše plaćen, a da njegovo prisustvovanje k skupštini stoji 30—60 lira. Da, u organizaciji je moć; a molim vas, da li je u Istri moguć skupni

energični nastup jugosl. učiteljstva za progonjena kolegu i za potlačeno pravo? Ta to bi išlo u plan protivnika našeg školstva, da opet mogu proti nama nastupiti, koju hrvat. školu uništiti i učitelja kojeg kazniti. Povrh toga huckati med narodom proti svomu hrv. učitelju, koji — štrajkuje i ne će da radi. — U organizaciji je moć: a mi znademo da njezin predsjednik i glavni odbornici doskora će oćutati — bič radi svoje odvažnosti i bojevitosti. — Zar mogu oni nesmetano delovati u ime društva? Mi imamo i veliku organizaciju «Zvezu». Na čelu su joj odvažni, a i razboriti učitelji; ali i oni, na svoju veliku žalost, ne mogu nam svagda i uspešno pomoći. Mi svi poštuemo «Zvezinog» predsjednika kao valjanog našeg zagovornika; al' mi u Istri znademo, da i on proti «vis major» ne može uspeti. — Mi unatoč tome stanju, verujemo i nadalje u moć organizacije znajući, da bez nje bilo bi nam još gore, uvereni, da će i progonstvo i strah prestati, a nastopite za njima moć pravice i ljubavi, a jedva onda će i organizacija naša biti u svojem elementu. Mi verujemo u svoje udruženje, jesmo skoro svi u njemu i ostajemo.

Al vratimo se opet u Istru. — Istra nije ni Trst, ni Gorička, a ni talij. dio Kranjske, gde prebivaju kompaktno samo jedan, naime slov. narod. Tamo su i gradovi i gradići u narodnim slov. rukama. Gradić i okolica njegova istom dušom dišu. Položaj je tu slov. učitelja i njegov takt i rad odredjen, te ne može biti u dvojbi, što će, kamo će i kako će. Još jedno moramo tu istaknuti, što je od velike važnosti: učitelja i školu tu brani sam narod, a ovo zato, što se čuti jakim, a jak je zato, što su prosti inorodne primese, dakle bez «naravnih» protivnika, te što gradići i njihovi okolice jesu jedno, a i zato, što je slov. narod iz istaknutih razloga kulturniji i svesniji, već i zato, što ima više radništva, koji su svagde i svagda društveniji stalež, a radi svojeg neimučstva vole i brane školu. Istr. Hrvat je samo seljak, mali posednik. Ovo par naših sitnih trgovčića ne će riskirati ništa u javnosti, da se mu ne oduzme patenta i zato, što je — trgovac. Našeg svećenstva već je skoro nestalo; što preosali, udeseli svoje ravnanje prema prilikama da ne budu progonjeni i da ne moraju zapustiti svoj rod. — A taj naš narod, neimajući već nikog drugog, ljubi dandanas svoju narodnu školu i svoga učitelja. Nema ni crkve, nema svog svećenika; ne zalazi u crkvu, koja mu je postala promenom svog narodnog svećenika — tuđjom a nema već Istra ni našeg činovništva: javnih ni privatnih; nema sudaca, profesora, odvjetnika, novčara ni bankira, sada mu je škola i učitelj — sve i sva nada. I voli naš čovek svoju školicu i brani ju. Al ta narodna seljačka obrana nije ni snažna, ni odvažna, a ni organizovana. Boji se istupiti javno u obranu svoje škole i učitelja, da mu ne izgori krov nad glavom i da ne plati inače svoju odlučnost. — Ne će da nastupa otvoreno, jer znade i čuti, da njegova oblast nije oblast, a zakon da nije zakon, on se čuti bespravnim, pa tako se jedan pun žuču skutrio u svojoj kućici, i mirno s bolju u srcu radi u polju i želi — mir, red, pravicu i vladu, što bi mu jamčila barem glavu i imetak. Suznim očima, stisnutim zubima, čemerom u srcu gleda, kako mu se tera iz sela dobrog učitelja, kako mu se zatvara školica; gleda, kako mora njegov učitelj trbuhom za kruhom. Što će učitelj med takvim narodom, u takovim nesnosnim i nekulturnim prilikama? I on — učitelj naš —

i on se čuti sasma osamljenim u selu ili u okolici gradića; on instinktivno čuti, da mu nitko pomoći ne će nit ga može obraniti. U vlasti ne vidi svoga zaštitnika; naprotiv, dignut će se ova jedino i maknuti, da te kazni. Znade, da mu je škola i on u rukama — oružnika i privatnika-neprijatelja. I naš ti hrv. učitelj Istre povukao odatle i iz razloga ovde iznešenih posledice: utekao preko medje da tu nadje mira i hleba; drugi se — poturčiše; treći čame neradeći dobro ni zlo, da ugone samo sebi, susedima i oblastima; a četvrti, srećom najveći i najbolji deo, rade tiho, tiho, al zato ustrajno, s punim srcem, oduševljeno. Ovi rade tiho, da ga — sused ne čuje, ne vidi i da njega uhodu, ne upczori svojim radom, da je živ i da — radi. I on tako tiho radeći, čuva sebe kao osobu i kao učitelja, da čuva narodu hrvat. školu. Oh, taj hrv. učitelj u Istri, taj crv, što gradi i razgradjuje, znade, da je on možda — zadnji hrvat. učitelj one škole i svoga sela....

A sada braćo i kolege, vičite, pozovite tog našeg učitelja: protivni se, odupri se na noge! otvoreno i bojevito postavi se u red proti tiranstvu! Na bojno polje — javnim radom! Udari! — Šta?! Zar ne ćeš? Zar te nije stid, čoveče? U XX. smo veku, u veku jednakosti, pravice i slobode, u veku kulture! Zar izbegavaš borbu? Zar bežiš od organizacije; nisi disciplinovan! — Jest, sve ovo i drugo može se doviknuti hrv. učitelju Istre. A on će vam odgovoriti: Idem iz svoje škole, kamo? Med ljude, med kojima će se naći jedan, pred kojim ne smiješ istinu reći, a ni znanje širiti; dojaviti će on dalje. Kamo ću? U goru? u polje? U gori vuci, u polju Turci! — Govori, poučavaj narod. — Jest: mnogi su kolegi počeli govoranciju doma, a dovršili ju izgovoriti u drugoj državi razbijene glave, pokvarenih živaca, odsedenjem kaznim zatvoru, zatočenjem, prognanstvom, paljenjem knjiga i pokušava...

Tko će mu dati ubrusac da obriše ledeni znoj sa svoga čela? Tko da ga primi pod svoj krov za to, što je on kao narodni mučenik bačen na cestu? Gde su Samaritanci! Oko našeg učitelja ne vidi ih kroz gustu maglu i oblačine; a vide samo one, koji ga uhode i vrebaju i traže od njega pogledima: Podaj se! pokloni se! priznaj da si u Italiji, pa ostavi i decu i narod svoj! Živet ćeš tada i imati mira.

Ne veruješ li?

Pa dodji k nama u Istru, da vidiš barem Kalvariju i Golgotu fizičkih, a još više moralnih muka hrvat. učitelja. Al tko da vidi bol njegovu videći, da ne može raditi na kulturnom polju med svojim narodom kao slobodan čovek u slobodnoj državi.

Žuču mu se puni srce, gledajući sva progonstva proti narodu, a pomoći mu ne može; krvavim očima gleda kako se ruše danomice kulturne narodne institucije, a on to mora šutke gledati. Svedok je borbi svoga naroda za život, za mrvičak sunca i topline, gleda ga ko utopljenika grabeći grančicu spasa, a pomoći mu ne može nit smije. Tko će mu zameriti, da u takovom stanju gradi i se sklonjuje u katakombama; tko će mu uzeti za zlo, što on radi u najužem krugu i svojoj školici kao crv, kao krt i dabar, da pomogne u koliko pomoći može, da spasi, što spasiti može. I narod, naš gospodar i naše dete, zahvalni su mu i za takav rad... Izvanredno stanje Istre tako zahteva od učitelja i svakog drugog inteligenta i osobito sadržanje i postupak. Ne verujete li još?

HRVAT. UČITELJSTU ZAPADNE ISTRE

Sastasmo se 1. tek. mjeseca u Pazinu u lijepome broju iz sviju četiriju kotara: Pazina, Pule, Poreča i Kopra, da obavimo u svojoj skupštini običajne društvene poslove, što ih predviđevaju naša društvena pravila, što bijahu potvrđena i nose potpis Gen. Civ. Komisara g. Mosconi-ja. — Civ. Komisarijat u Pazinu uze na znanje našu skupštinu, kamo posla svoga zastupnika g. nadzornika Tribussona. «N. Dom», u kojem se držala naša skupština, bijaše zastražen državnom oružanom silom, ipak se ušuljali fašisti u našu skupštinsku dvoranu i nas raspršili. Zaman prosvjedi sa strane predsjednika, da smo mi zakonito društvo, učiteljsko, prosvjetno, staleško, a ne političko, utaman njegove izjave, da je skupština također pravilno sazvana i dozvoljena od polit. vlasti. Na sve ove predsjednikove prosvjede samo čusmo iz ustiju fašiste: Šta tu radite; šta vama rabe društva ni skupštine; mi smo sada u Italiji, a ne u Jugoslaviji... Berite se svi, i to odmah! — I to odmah! — I to rekavši pokupi i odnese sa stola sve spise predsjednikove udarajući batinom po njegovu stolu. Predsjednik je uzaludno prosvjedovao i proti nasilnoj otimačini njegovih spisa...

Sve ovo je Vama, drugi i kolegice, poznato, a i to, da je išla naša deputacija, naime naš predsjednik V. Šepić, predsjednik «Zveze», te tajnik A. Ladovac, na Civ. Komisarijat da prosvjeduju proti nasilju i otimačini. Naidjoše na lijepe izraze uljudnosti, začudjenja, iznenadjenja i obećanja. Usodio se čak reći podkomisar da će nasilnike predati sudu. Pozva ih dapače k sebi u ured, a iza polsatnog dogovora i vijećanja priopći on deputaciji, da mu kazaše fašisti, da se rokopise putem pogubili, ali — doda — ako se nadju, povratit će se ih. — Jest, braćo, bit će možda povrtačen iz kako budu ih gospoda dobro prošudirala. Ne znamo, da li će oni što god u njima naći a da mogu dokazati prekoračenje našeg djelokruga, pa da mogu udariti po društvu i našem predsjedniku. Znamo samo to, da su to bile samo skupštinske i staleške stvari, koje nikoga ne

vrijedjaju, nit šta ruše, samo su želje, prijedlozi i prosvjedi u svrhu učiteljskog, školskog i društvenog bolitka i napretka. Ostavimo sada rokopise u rukama gromovnika, dozvolimo im veselje i užitak da raspršili našu skupštinu, a da ju ne mogosmo do kračičiti, dozvolimo im osvetu i rad za domovinu; a mi, braćo, međutim — gori srca! Ne daj Bože, da nama zavlada pa ni za jedan cigli dan čuvstvo poništenosti, snuđenosti, smalaksanja! Gore za nas! To bi bili samo loši znaci naše preslabe moralne snage. U nas toga nema. Bijasmo u vatri, u kušnji, u borbi duševnoj, koja nas ima jedino čeličiti, osnažiti, oju-načiti. U vatri se pozna zlato. U borbi se stvaraju i bruse karakteri. Borba stvara borce i radja sve uslove i prerogative, koje valja da posjeduje svatko, koji se hoće da se bori za istinu, pravicu i egzistenciju. Drugo mi i ne tražimo.

Drugo mi i ne možemo kao najplemenitiji društveni i državni stališ... Mi, braćo, zastupamo i krčimo put k istini, pravdi, čovječnosti, moralu, napretku i miru. Ljudi sile, tame i «starog reda» tomu se protive. Mi ne sustajmo u radu na polju rada, reda, mira i prosvjete na temelju etičko-narodnom. Ne sbacimo svoje moralno oružje, što nas diči i psvjećuje, nego ga nabrusimo i opašimo, pa hajd dalje otvorenim, poštenim učiteljskim čelom! Uočimo da zaprijeke, zasjede, što nam se postavljaju na našoj uskoj, neprohodnoj kulturnoj staji, ali da nas ove ne smiju odvratiti od rada i nastupa. Jao pojedincu, staležu ili narodu, koji pred prvom zaprijetkom stane i uzmakne! Ovakovi ne stvaraju povijesti i nisu promicatelji dobra, ni branitelji svojih ideja! Mi braćo ćemo ubrati drugi put. Mi ćutimo u sebi i vatre i topline; ćutimo ogorčenu dušu, poniženo samoljublje i pcnos, ćutimo u sebi dosti enerzije i odvažnosti, pa zato ćemo dalje, naprijed do svoje svrhe za svojim ciljem. Zadnja naša raspršena skupština nek u nama rasplamti sve naše duševne sile, nek nas postrekne, probudi, potakne na još energičniji staleški i prosvjetni rad. Dolje mladodušje! Ustran bojazljivost i preveliki obziri. Budimo, jest, mudri kao Salomon i lukavi kao zmija, ali samo u radu, snovanju, djelovanju! Van iz jaraka na bojno polje rada, napretka i kulture. Gori srca! Samo mičimo se!

POLEMIKA.

ČIKA JOVA — IN ŠE NEKAJ NAVRH

Prav lahko se zgodi, da človek, ki ne premišljuje in tuhta o tem, kar hoče napisati, mesece in mesece, «postreže s kašo»; zgodi se pa lahko tudi, da se tistemu, ki le predolgo kuha, naposled kaša prismođi.

Ponavljam: Čika Jova je prevajal pesmi iz nemščine in jih objavljaval pod svojim imenom (ne da bi navedel avtorja), zato so tiste pesmi kristalnočisti plagiat in Čika Jova — plagiator. «Kdor ni v svojih literarnih študijah še tako daleč, da bi mogel ločiti pojma «neizvirnost» in «plagiat», res ne more biti človek velikih gest!» Nekoliko pre naglil se je pač zagovornik Čike Jove, kljub temu, da «se vsekdar in povsod drži gesla, da naglica ni bila nikoli nič prida». Vsled naglice je prišel tudi v protislovje, ker trdi v dveh zaporednih stavkih dvojno: da sem napravil iz Čike Jove, «najbrž ne pomotoma», torej zavedno, plagiatorja; takoj v naslednjem stavku pa pravi, da ne ločim pojma «neizvirnost» in «plagiat». Torej dve nasprotujoči si trditvi moža, ki pridiga drugim o nepoštenih namenih in nečisti vesti.

Gradnikov zagovor, «da so tudi nemški pisatelji hodili na trgatve k srbskim... in ne samo Jovanović Zmaj h Kopsischu», je klavern. Če kradejo drugi, še ni opravičeno, da krade Čika Jova.

Ko sem pisal o stradajočih slovenskih umetnikih, nisem mislil nase, ampak na že mrtve in še žive slovenske umetnike, ki so stradali ob svojih delih, medtem ko se je po domovini bohotno širila raznovrstna tuja plaža. Mislim pa sem tudi na tistega slovenskega umetnika, ki ga tov. Samec dobro pozna in visoko ceni in ki je dolgo ponujal založnikom zbirko svojih dobrih pesmi, ki pa še do danes ni zagledala belega dne; pač pa je izšlo v tem času že troje zbirke Čike Jove!

Branitelj me poziva, naj s stvarnimi «razlogi» podprem svojo sodbo o pesmih Čike Jove. Ker se mi pa ne zdi vredno pisati o njem obširne študije in ker nočem vsiljevati ne Samcu ne drugim svoje sodbe, zato sem se obrnil do ljudi, ki se pečajo z literaturo (in ki imajo, upam, poštene namene in čisto vest), s prošnjo, da izrazijo svojo nepristransko sodbo o slavnem Čiki Jovi. (Obrnil sem se do vseh naših ljudi v Jul. Krajini, o katerih vem, da se več ali manj pečajo z literaturo. Izpustil sem

edino Žgurja, ker mi je njegov naslov neznan. Odzvala se še nista dr. Res in Fr. Bevk.)

Karel Sirok.

Kolikor jaz poznam Čiko Jovo, bi sodil, da je v njem nekaj zrnja in nekaj plaže; nekatere nerodnosti v obliki, se zdi, je treba deti morda tudi na prevajalčev rovaš. — **Dr. Andrej Budal.**

Mladinske pesmi Čika Jove, v kolikor jih poznam iz prevodov v «Novem Rodu», so prav čedne in ljubke stvarce, ki jih je deca rada brala, bržkone radi humorja, ki jih preveva. Posebne globokosti v njih seveda ni iskati, niti bogzna kakšne umetnosti, tako da bi se človek zanje — navduševal. Sodim pa, da ne stoje ravno pod povprečnostjo sodobnih mladinskih pesmi. — **Ferdo Kleinmayr.**

Pri pesmicah Čike Jove pogrešam one mehke nežnosti, ki sniva v otrokovi duši in čaka, da jo kdo vzdrami iz sanj. Da pa let. in tudi lanski sotrud. N. R. brez dvoma prekašajo Čiko Jovo, je jasno vsakomur, kdor količkaj zasleduje razvoj mlad. literature in kdor ne tiči v starem predsodku, da je lepo in dobro, vse kar pride od drugod. — **Poldi Leskovec.**

Čika Jova hoče vzgajati otroka v nacionalističnem duhu. Že njegova metoda — šepasti verzi (ki so še povrh plagiati, kakor dokazuje dr. Pregelj) — je slaba. Kaj pa šele njegov smoter? — **VI. Martelanc.**

Od otroškega do otročjega je samo kratak korak; in najmanj mladinske so pesmi, ki diše po katedru. («Uganil je» in «Učencem» v lanskem letniku «Novega Roda»). Če že moramo prevajati iz nam razumljivega jezika, tedaj naj se prevajajo res vzorne stvari! S Čiko Jovo je pesnik Gradnik samo dokazal, da stojimo z Levstikom in Župančičem daleč pred drugimi. — **Josip Ribičič.**

Pesmi Čika Jove me nikakor niso mogle ogreti,

ker niso prav nič posebnega — posebno za naš čas ne. Čudim se, da je Gradnik zgubljal čas s takimi predstavami, ko imajo vendar Srbi dosti, dosti lepših stvari, ki bi zaslužile, da jih spozna naša mladina. — **Jakob Soklič.**

Prebral sem ponovno sledeče pesmi Čika Jove, ki so bile objavljene v Gradnikovem prevodu v lanskem letniku «Novega Roda»: «Žalostni mišek», «Učencem», «Račun brez krčmarja» in «Na ledu». Moram reči, da se ti prevodi ne morejo prištevati ravno k najboljšim pesmim, ki jih je objavil «Novi Rod.» Zdi se mi preotroške, skoraj otročje, so tudi brez jedra, pač pa so živahne. — **I. Vovk.**

Ni treba, da je kdo velika luč na Parnasu, če si hoče napraviti nekoliko sodbe o Zmajevih (Čika Jova) «Otroških pesmih». Ko bi J. J. Zmaj tudi ne bil rojen že skoro pred sto leti, nam njegove pesmice čisto krištofšmidovsko najraje moralizirajo, ko so povedale fabulo. S tem ni rečeno, da je vse slabo, kar imamo prevedenih Zmajevih mladinskih pesmi, toda anahronistične so in pogosto tudi plehke. Kaj naj človek reče, ko čita v «Materinem carlančku»:

Če se le opraskal je,
plaka in popeva:
Jojmene — jojme jojmene,
zgubil bom vsa čeva!
Ko je suho, zamesi
blato, in ko mati
kara ga, povalja se
kar po mokrem blati!

Poezija, kaj! Le dva slovenska avtorja mladinskih pesmi naj imenujem, Levstika in Župančiča — povedal sem dovolj! — **J. Pahor.**

IZ ORGANIZACIJE.

DELEGACIJSKO ZBOROVANJE «ZVEZE UČITELJSKIH DRUŠTEV» se bo vršilo v Gorici 8., 9. in 10. julija.

1.) V petek, 7. ob 15. seja odsekov; ob 19. seja upravnega sveta.

2.) V soboto, 8. ob 8. delegacijsko zborovanje; zvečer koncert.

3.) 9. v nedeljo ob 9. javno zborovanje. Po zborovanju morebitno nadaljevanje deleg. zborovanja.

VODSTVO.

Program koncerta o priliki našega deleg. zborovanja, dne 8. julija v Trgovskem domu v Gorici.

Ivan Grbec: Otroci molijo. (Mešan zbor.) **Anton Lajovic:** Pesem begunke. (Samospev s klav.), Pesem čarovnic. (Žen. dvospev). Spomladni spev. (Mešan zbor.) **Anton Förster:** Z glasnim šumom... (Osmeroglasen mešan zbor.) **Emil Adamič:** Kregata se baba in devojka, Mlad junak po vasi jezdi. (Mešana zbor.) **Vazilij Mirk:** Dve jugosl. rapsodiji. (Klavir.) **Anton Lajovic:** Napitnica, Bolest. (Mešana zbor...)

Sodeluje Zvezin zbor, Aurelija Sancin in Gita Borlototti. —

Poziv. Socialni kurz «Zveze» se vrši od 10. do 16. julija na Otlici (Trnovska planota). Vsak dan predpoldne so projektirana predavanja o konservativizmu, liberalizmu, socializmu, nacionalizmu, združništvu in religiji; popoldne pa je diskusija z ozi-

rom na naše razmere. Udeleženci se morajo tako pismeno priglasiti tovarišu Ludviku Tavčarju (Bazovica pri Trstu). Ker se vrši tečaj ves teden, bo preskrbljeno za kritje stroškov voznine in prenočišča. — **Al. Hreščak.**

Učiteljsko društvo za idrijski okraj je imelo redni mesečni sestanek 30. 4. v Idriji.

I. Tov. predsednica je pozdravila navzoče in ugotovila, da manjka četrtnina članstva.

II. Nato je dala besedo tov. F. Mačkovšekovi, ki je predavala zelo zanimivo o Prešernu in Petrarcu.

III. Sklene se naročiti F. Bevk: Faraon in Dr. Pregelj: Plebanus Joannes.

Vodstvo Zveze naj se naprosi, da bi posredovalo pri vladi glede opcije nekaterih tovarišič.

Zborujoči se strinjajo soglasno z izvajanjem članka «Čujte, čujte» v Uč. listu št. 12 in smatrajo nameravano uvedbo celibata učiteljic za nekulturno kršenje človeških pravic in posledico političnega omalovaževanja učiteljic.

Sklene se opozoriti «Odsek za sestavo učnih knjig» na zastarelo slovnico v letošnjih Josin-Ganglovih berilih. V bodoče naj bi se upoštevala v stavkoslovju Kernova teorija, ki jo zastopa tudi Breznikova slovnica; saj je ta teorija edina logična in pravilna, sicer se bomo vrnili v tem predmetu v ono dobo pred 15 leti.

Goriško učiteljsko društvo je zborovalo 1. junija t. l. v Gorici. Ker je bil predsednik tov. Križman zadržan, ga je nadomeščal podpreds. tov. Urbančič.

Tajnik prečita zapisnik zadnjega zborovanja. Tov. Paljk, ki ni bil pri prejšnjem zborovanju vsled zadržka, je bil proti sklepu za nakup samo socialističnih knjig za okraj, učiteljsko knjižnico, ki so v prilogi le gotovim strujam, posebno pa, da se poveri ta naloga tovarišu iz drugega okraja ter je predlagal, naj se prekliče ta sklep. Pojasnilo k temu ugovoru je dal tov. Reja. Že sprejeti predlog se je končno v toliko spremenil, da se nakupijo za znesek 1000 L le take knjige, katere zbere za to določeni odsek.

Govorilo se je tudi o nekem tovarišu, ki je v disciplinarni preiskavi, in je v svojem razgovoru neopravičeno žalil čustvovanje slovenskega učiteljstva. Dne 2. julija t. l. skliče se v Gorici labor slovenskih in italijanskih učiteljev (Delegazione Magistrate Isontina), kjer se bo razpravljalo o gmotnem vprašanju učiteljstva goriške dežele.

Tov. Reja priporoča mladim učiteljem, naj napravijo izpit iz italijanščine, da bodo lahko oni poučevali ta predmet mesto dosedanjih italj. učiteljev.

Tov. Paljk poziva vse pevce in pevke, ki so podpisali izjavo, da se udeležijo za gotovo prihodnje pevske vaje.

Naprosi se »Trgovska obrtna zadruga« v Gorici, naj bi prepuščala dvorano v »Trgovskem domu« na razpolago o priliki zborovanj goriškega učiteljskega društva.

Tov. Urbančič priporoča, naj se udeležijo kmeti nadalj. tečaja za učitelje meseca avgusta t. l. le oni učitelji, ki imajo res veselje do kmetijstva in bi poučevali na kmet. nadaljevalnih šolah.

Po zborovanju je tov. Reja zopet nadaljeval referat: »Delovna šola«. Vsi udeleženci so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem marljivega predavatelja.

*) To je v nasprotju z mnenjem Zvezinega vodstva, ki je bilo vprašano radi dneva! Op. ur.

Slov. učiteljstvu koperskega in voloskega okraja! V zvezi s tozadevno informacijo na zadnjem občnem zboru naznanja podpisani vsem članom Slov. učit. društva za Istro, da stanejo zemljevidi za šole in učence, ki naj bi služili kot nadomestilo za stenske zemljevide (teh v Istri v doglednem času gotovo ne dobimo!) pri pouku zemljepisja po 1'20 L in po 0'60 L izvod. Ako se odzovejo vse šole s primernim naročilom, se lahko z gotovostjo računa na popust, tako da bi stali večji formati po 1 L, manjši pa po 50 stot. V poštev pridejo zemljevidi Jul. Krajine, Italije in Evrope, in sicer samo politični ali pa tudi fizični in politični.

Šolska vodstva naj blagovolijo naznaniti podpisanimu do konca julija t. l. število, format (večji ali manjši) in vrsto zemljevidov za potrebo dotičnih šol.

ŠOLSKE VESTI.

TOVARIŠICE!

Novi zakoni pravnih razmer učiteljstva so pred vrati. Reševale se bodo skupne zadeve učiteljev in učiteljic, a tudi take, na katerih smo v glavnem same zainteresirane. Kaj mislite? Ali naj mirno čakamo novega razočaranja? Kako naj sklepajo o nas, o naših življenjskih vprašanjih, če ne poznajo ali nočejo poznati naših želj in teženj! Vsak ve sam najbolje, kje in koliko ga črevelj tišči; zato pomagaj si sam in — gospodje pri zeleni mizi bodo računali s teboj in uvaževali tvoje prošnje.

Obenem pozivljavi podpisani tudi vse one člane, ki se niso še prijavili za izobraževalni tečaj, a imajo namen, naj to nemudoma napravijo potom dopisnice na naslov podpisanega.

Bogumil Medvešček, Dekani pri Kopru.

«Jugosl. učiteljsko društvo» sa sjedištem u Pazinu sazivlje ovime svoju glavnu skupštinu u Lupoglavu dne 3. julija 1922. u 9 sati uz slijedeći dnevni red:

1. Otvorenje skupštine i predsjednikov nagovor;
2. izvješće tajnika; blagajničarke i revizora, te odobrenja računa;
3. biranje društv. odbora i revizora, te kot. predstavnika;
4. biranje delegata za »Zvezino« zborovanje;
5. o podučavanju u 1. godištu; raspravlja M. Demarin.
6. prijedlozi i uiniti pravodobno podnešeni.

Predsjedništvo.

Opaska: Bude li opravdanih razloga, da se zameni dan i mjesto ove skupštine, uzet će se u obzir. Uvjereni smo, da ne će na ovoj skupštini manjkati nijedan naš učitelj i učiteljica, koji se smatra pravim učitelem i čovjekom vremena.

Delegati Zvezine skupščine 1922. (Tolminsko učit. društvo): 43. Bogataj Franc, 44. Drekonja Ciril, 45. Gerželj Albina, 46. Ivančič Ivo, 47. Kemperle Elka, 48. Mesar Ljudmila, 49. Oblesčak Marija, 50. Podgornik Filip, 51. Sivec Fran. — Namestniki: Kenda Z., Močnik Jcs., Pagon Fr. in Strgulc Al.

Pri občnem zboru dne 5. junija v Postojni izvoljen sledeči odbor, ki se je sestavil tako-le: Lampret Fortunat, predsednik, Starman Franc, podpr., Volk Viktor, blagajnik, Kenič Andrej, tajnik, Mercina Ivan, Carnelli Amalija, Vilhar Pavla in Komar Majda odborniki. —

Izredni občni zbor Tržaškega učitelj. društva se bo vršil v četrtek, 29. t. m. ob 10. uri pri Sv. Ivanu.

Ker so na programu izredno važne stvari, je vsak član obvezan, da se obč. zbora gotovo udeleži.

Učitelju! Kolego! Pitam te: Jesi li član svoje organizacije? Jesi li namirno zaostala i tekuću članarinu? Jesi li bio na skupštini? Ako nijesi, jesi li već poslao 5 L u društvenu blagajnu? —

Pitam te opet: Je li ti čista savjest va koncu školske godine? Roku na prsa! Dobro ispitaj djecu svoje škole; stvori nepristran sud o napretku škole! Jesi ti možda kriv slabu napretku djece? Odluči odlučno savjesnije i požrtvovnije retnovati za napredak povjereni si djece i na polju ljudske i narodne prosvjete. — Tekom predukih tromjesečnih praznika tjelesno i duševno se prepri za rad u idućoj škol. godini! Čitaj, uči, razmišljaj, napreduj! —

Lansko leto je v Vipavi na deleg. zborovanju sicer prodril predlog goriških učiteljic za odpravo celbata, poučevanje ročnih del itd., letos nam bo pa Zveza povedala, kakšna pota je hodila in kakšne uspehe je dosegla sprejeta resolucija.

Za boljše razmotrivanje vprašanj, ki zadevajo le nas učiteljice, naj bi se pod okriljem Zveze zbral odsek, ki bi stavil in utemeljeval konkretne predloge na pristojnem mestu. Zahtevajmo povsod svoje zastopstvo! Ali je katera koleginja v kakem Zvezinem odseku? Da ni, smo same krive. Ne zadostuje, da samo dvigamo roke pri glasovanjih, premislimo dobro, zakaj jih dvigujemo.

Delegatinje, pridimo pripravljene na zborovanje, da nastopimo tu z vso odločnostjo za naše glavno vprašanje — vprašanje celibata. Povejmo odločno, da zahtevamo le to, kar nam gre po naravnih zakonih.

Društvo čehoslovaških učiteljev je ustanovilo 15. oktobra 1921. v Pragi inštitut za eksperimentalno pedagoško in stalne univerzne tečaje za učitelje in učiteljice vseh kategorij. To je jedro za bodočo pedagoško fakulteto, ki bo udeležila oni «Collegium didacticum» kakor ga je sanjal že Komenský.

Slično ustanovo nameravajo tudi na univerzi v Brnu.

R. B.

Izpitni usposobljenosti. Na učiteljski učilnici v Tolminu se je v pomladanski sezoni prijavilo 23 kandidatov. Od teh je eden odstopil, štirje so bili reprobirani, 18 pa jih je položilo izpit z uspehom.

Na znanje učiteljstvu. Ove godine svršava školska godina in poučavanje za 30. junija. Škol. vijesti imadu se dijeliti 1. julija... Upravitelji škola imadu za prvih dana julija riješiti sve škol. spise. — Ovoliko zato, da ne bude zboke i nejednakog postupka ko lani. —

Blagodarim srdačno svim kolegima i kolegicama, te privatnicima, koji mi prigodom napadaja sa strane «Kat. tisk. društva» dotično «P. Prijatelja» od 11. proš. maja očitovaše pesmeno ili usmeno svoje «saučešće» i solidarnost. Hvala!

V. Šepić.

Na uspomenu blagopokojnoj Idi Trampuž — učiteljici. U Opatiji.

Pred nekoliko smo dana dobili žalosnu vijest, da je dne 19. svibnja, iza dužeg i teškog bolovanja preminula u Ljubljani naša premila drugarica Ida Trampuž, učiteljica u Opatiji. Ta će se vijest bolno kosnuti srcu množine njezinih prijatelja i štovatelja, a rastužiti će osobito njezine saučenicice rastrkane po svim krajevima naše domovine.

Pokojnica je svršila pred 6 godina s odločnim uspjehom preparaciju u Pazinu, odakle ponese u svijet srce i dušu oplemenjenu krijepestima uzor učiteljice. Službovaše u Sv. Petru u Šumi, u Pazinu, gdje je

za kratko vrijeme njezina neumorna rada i krijepeposna života zavoli malo i veliko.

Neumoljiva sudbina god. 1919. nastatih neprilika prisiliše obitelj Trampuž, da se nastani u Opatiji. U čežnji za milim roditeljima, zamoli iste godine mjesto u Opatiji, ali dobije Kantridu. Njezino je tijelo bilo odviše slabašno, a da bi podnašalo njeđu tuđih ruku — no ne obazirajući se na to, ona je vršila svoju dužnost preko svojih sila — mučila se i ustrajala. Prepuštena svojoj volji žrtvovala se sve dalje u neumornome radu. Ali njezino je izmoreno tijelo zahtijevalo ipak majčine njeđe — i samo na želju roditelja zamoli ponovno Opatiju. Dobi je — ali prekasno. U borbi sa teškom već bolešću, vršila je svoje svete dužnosti ljubavlju, revnošću, požrtvovno sve do marča 1921. Njezini se roditelji presele u Ljubljano, a ona ode i sada u njihov naručaj u nadi, da će joj njihova njeđa ublažiti teške boli. — No andjeo smrti prekinu joj nit mladjašnoga života u petak 19. svibnja, a 21. predani su njezini žrtvi ostaci hladnoj zemlji. Do mjesta vječnoga njezinooga stana ispratilo ju je uz ražalošćenu rodbinu, gradsko učiteljstvo, prijatelji, njezine drugarice i stotine Primoraca. Kako je bila pokojnica ljubljena pokazahu mnogi vijenci — bijelo cvijeće što joj pokloniše prijatelji. Pjesme rastanka pred kućom i u gradu potresle su svojim divnim pjevanjem množicu štovatelja pokojnice, jer su se oči svih prisutnika vrosile.

Mila družice! Tvójih je boli nestalo sada za uvijek! Svevišnjemu svjdjelo se pozvati te k sebi, jer si ti predobra, prebaga, preplemenita za ovaj svijet pun laži, zlobe i himbenosti — Neka te prate onamo tople molitve žalobnih suza neutješive majke, uzdisaji ljubljenog oca, premile braće i prijede, da ti bude dobrotivni Bog ondje milostiv i da ti podijeli zasluženu krunu vječne slave, koju ti ovaj svijet nije mogao dati. — Praštajući se od tebe ovim žalovitim redcima kličem ti u ime svih tvójih uciviljenih posljednji — s Bogom; s Bogom kliče ti hrvatsko učiteljstvo s Jadrana, drugarica vjerna, znanci i prijatelji i mnogobrojni učenci u čijim će srcima tvoje ime ostati neizbrisivo!

Snivaj slatko vječni sanak i neka ti bude laka gruda slovenske zemlje, koja te primila u svoje krilo! Vječna ti spomen! Tvója prijateljica Olga.

FELJTON PAR UTISOV SODOBNE NEMČIJE

Kdor potuje danes v Nemčijo, naj se nikar ne pripravljaja na pot z mislijo, da gre med razvaline. Svetovna vojna je res pretresla Nemčijo navidez bolj kot ostalo Evropo. Poglej n. pr. tečaj nemškega denarja. Za eno borno liro dobiš okolu petnajst mark in stoindeset mark dnevno je za skromnega inozemca v nemškem mestu čisto dovolj. Nemško gospodarstvo bi radi ubili francozi, nemško industrijo Angleži. Italija na tlačenju Nemčije menda ni zainteresirana; ne zato ker nima zato vzroka, temveč zategadelj, ker ji manjkajo sredstva. Nemčija je danes od vseh zavezniških vlad obsovražena, diplomatični mogotci zapada je ne priznavajo za velesilo, toda, vse to Nemcev ne rani do živega. Zaprli so se v svoje meje — ki jih pa na novih kartah priznavajo z rezerviranimi črtami — in tam delajo politično, gospodarsko in kulturno. Njihov cilj je za sedaj samoobramba in samoohrana.

Kakšen vtis dobi tujec, ko pride čez nemško mejo? Prvi vtis je nedvomno prepričevalni dojem, da

je tukaj doma red, ki ga je treba, braniti tudi s silo. Nemško današnje republikanstvo je bolj formalnega značaja. Velika nemška žurnalistika, ki je seveda v rokah židovskega velekapitala, piše, kadar nanese beseda na monarhistično — republikanske zadeve, še vedno o cesarju, o kronprincu itd. Tudi vidiš, povsod — in ne najmanj v komunistični Saški — ceste, ulice in trge z imeni vojskovodij 1914 — 1918. Lipsko ima n. pr. še vedno svojo Kronprinzstrasse, svoj Kronprinzov most itd. In vendar je prebivalstvo tega mesta špartakistovsko, komunistično. Pa pojmo mimo tega: hotel sem pokazati samo na enem zgledu, kako je tu in upam, da me zato nihče ne bo osumil, da sem hotel biti tendenciozen.

Poleg reda je v današnji Nemčiji doma delo. Brezposelnost je, minimalna — zopet dokaz, da nemški organizatorni duh tudi v republici ni odpovedal. Inozemcev Nemci ne vidijo posebno radi. Če se, tu intam najde kak odličan Amerikanec, ki napiše knjigo o Nemčiji in v njej po pravici pove, da je Nemčija država realne sedanosti, se ta knjiga seveda brž prestavi na nemško in z veliko reklamo in nemško samohvalo prodaja domačinom in tujcem. V

tem oziru so torej Nemci še vedno taki kot prej. Ampak kakor rečeno, od ostale Evrope, jih loči red in delo. Medtem ko ostala Evropa hodi na konferenčne pomenke in tuhta, kako se bo izkopal iz povojnih posledic, se Nemci zavedajo, da čas tudi v sedanosti teče. In oni hite, da ga zapravijo čimmanj mogoče.

Kulturno delo v Nemčiji je ogromno, toda pomembno le za notranjost. Vse meri le na krepitev zavesti, da mora Nemčija nadaljevati tam, kjer jo je ostavila zgodovina, ne pa tam kamor jo je postavil versajski mir. Nemške univerze delajo s polno paro, vpisi inozemcev so ogromni. Seveda odloča pri tem dejstvu mnogo ekonomski položaj nemške države. Ali kljub vsemu je res, da ne manjka dobrih predavateljev, ki jim ni kakor Naumannu začetek in konec vsega nemška misel. Pri takih se lahko marsičesa naučijo vsi, ne samo Nemci.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

Koncert Tolminkskega Učit. društva, dne 11. junija pri Sv. Luciji. Koncert je vodil tov. Metod Peternel, ki je pripeljal iz Cerknja tudi svoj orkester in ga pomnožil z nekaterimi tovariši. Z veseljem povem, da sem bil prijeto iznenađen: orkester 20 mož — mimogrede omenjam, da ima orkester kar dva čelista, kar Slovenci v Trstu ne premoremo — zaigra odlomke iz «Lohengrina» in «Boheme» ter Parmove «Slov. cvetke». Čudil sem se, da je, pri, zaradi razmer, čudni sestavi orkestra, vse tako lepo zvenelo. Vse je bilo dobro interpretirano in toplo občuteno tako, da je človek na vse hibe pozabil. Peternel je bil dirigent orkestra, koncertni mojster in pevovodja. Imponiralo mi je njegovo zdravo prednašanje živ ritem in sugestivna moč. To so velike vrline pravega glasbenika, ki vzbujajo v srcih sodelujočih in poslušalcev tisto čustvo, ki ga je imel skladatelj, ko je ustvarjal.

Zapela sta se dva samospeva z orkestrom. F. Abtovo «Mojo ljubezen» je zapel tenorist tov. Ciril Kofol prav temperamentno, tovarišica Olga Torkarjeva pa B. Godard-ovo «Prijatelj» s sanjnim in toplim čustvom. Dr. Švabov mešan zbor «Dobro jutro» z orkestrom je občinstvo najbolj razvnel. Ta skladba ni zame lepa: Bolj je banalna in malo manj rafinirana od del modernih operetnih copernikov Leharja, Gilberta, Leo Fall-a. Kako je mogel skladatelj profanirati lepo Zupančičevo pesnitev s tako bedastim valcerjem — — — A. Försterjev mešan zbor in Lajovčev «Kiša pada» nista bila tako lepo prednašana kot Adamičeva «Zapuščena», ki je v srcu vzbudil najtišje glasove.

Dvorana je zelo neakustična, kakor so sploh vse naše dvorane. Pri gradnji novih dvoran bi morali v prvi vrsti akustiki posvetiti največjo pažnjo.

Koncert je bil dobro obiskan po učiteljstvu, duhovščini in boljših slojih — ljudstva ni bilo spet nič. Duhovščina in učiteljstvo morata enkrat (v šoli in zunaj šole) s pametno, prepričevalno in toplo besedo povedati našemu ljudstvu, da ni umetnos morda samo šport in luksuz za gospodo, temveč last ljudstva — tista luč, ki jim obrne oči k Bogu. Najglobljo umetnost ni rodil šport in luksuz, ampak trpljenje. In to trpljenje naj bo zrcalo za vse trpeče ljudstvo.

Srečko Kumar.

Glasbeni licei «Arturo Vram» je imel v veliki dvorani «Societa Filarmonica-drammatica» dne 12. t. m koncert svojih gojencev. Spored je obsegal glasbo

Ni čuda, če torej srečaš v vseh nemških univerzitetnih mestih poleg par Jugoslovanov predvsem Švede, Holandce, Švicarje in zlasti Ruse v ogromnem številu.

Če te kaj zanima statistika v nemškem knjigotštvu, bodi povedano, da izide po vojni v Nemčiji letno okoli trideset tisoč raznih knjig in podobnih publikacij. Vse to se poleg neštevilnih dnevnih časopisov tiska v približno devettisoč tiskarnah, od katerih je okoli sedemdeset velepodjetij.

In tako državo je francoski šovinizem hotel zapisati smrti! Star pregovor, da kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade, se začenja izpolnjevati tudi nad tistimi, ki so s svojo maščevalnostjo baš tako malo človeški, kakor med vojno posamezni od prusaškega militarizma pobesneli individuiji. Sodobna Nemčija rase visoko preko teh in onih.

Stano Kosovel.

16. in 17. stoletja: Torelli, Corelli, Bach, Haydn, Mozart, Chopinova poloneza, En stavek iz R. Straussove sonate in Fibichov «Poem» so samo škodovali ubranosti sicer lepega programa.

Izvemši dveh Mozartovih overtur, ki jih je proizvajal orkester vseh gojencev, so bile vse ostale točke — Haydnov kvartet v G-molu, Bachov dvojni koncert v C-molu, Corelli-jeva «Follia» in Torellijev «Concerto grosso» v G-duru — proizvajane skoraj izključno od slovenskih konservatoristov. Zarišče koncerta je bil Franc Gulič, a tudi A. Ivančič in G. Merku sta imela težko nalogo. Gulič je v Corelli-jevi «Follia» pokazal svojo že precej razvito tehniko, škoda, da je vse njegovo prednašanje posvečeno le zunanji poeziji skladb. Glas je sedaj, posebno za komorno glasbo, še drobcen. Ivančič ima občutno večji ton, natančne sodbe pa ne morem izreči o njem, ker ni sam nič zaigral. V Merkuju sem zasluhlil mehko, občutljivo dušo. Naj naše fante za uspeh ne upijani, temveč da moč, da dosežejo nekdanjo ponolnost, ki je še daleč.

Bodi še omenjeno, da se Sevčik-ovo ime ni potvorilo na programu, medtem ko so se vsa slovenska imena na ič popačila v ch. Krivi so teža gojenci sami, ker so to dovolili — v bodočnosti skrbimo pa tudi mi, da ne bo naša mladina prisiljena kolebati, ne rekrutirajmo naš najboljši naraščaj tujim — temveč svojim zavodom. Danes imamo na italijanskih konservatorjih okrog 15 gojencev, ki bodo v kratkem absolvirali svoje študije. Nekateri se zaročijo in tudi poročijo, druge omami slava in blesk tujine — — —

Srečko Kumar.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

1) Molmo za naš list izvještaj o ispitima osposobljenja u Opatiji. —

2) Kol. B. Z. — Ne koristi! «P. P.» ne će da objelcdanjuje naše skupštinske pozive: Sve društvene vijesti javljamo u našem listu, a silnije morat ćemo u «Edinosti», koju valja da čita svaki naš učitelj u Istri. Kako vidiš — led mjesto sunca; pa nije ni čudno, da padamo u letargiju, crni pesimizam te očaj. Ali mi velimo kolegima: Gori srca! — Ne ljuti se! Znaj, lažni i zlobni napadaji blate i škode uvijek napadaču, a ne napadanomu. — Viru viruj, spasić će te vira! — A mi učitelji sačuvajmo mir duše; bodimo jedinstveni i uzajamno se podupirajmo! —

3) U prosvjetne svrhe rabio bih istarske narodne pjesme i ino narodno blago, za koje se preporučam svojim kolegima uz prethodnu zahvalu, — V. Š.